

Мар'яна КЛИМ

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної педагогіки та корекційної освіти
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ШКОЛЯРІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Навчання дітей молодшого шкільного віку ґрунтується на взаємодії дітей і дорослих за допомогою – гри, спільної праці, пізнанні, спілкуванні. Дитина поступово стає активним учасником цього процесу та спільно з учителем визначає мету, а саме відкриває нові знання, засвоює навчальні матеріали, експериментує, відповідає за свою роботу. Саме в цей період дитина змінюється тобто змінюється її психологічний портрет, її особистість, розумові та пізнавальні можливості, емоції, переживання, коло інтересів тощо [1].

Для розвитку дитини початок навчання є новою соціальною ситуацією. В цей час відбувається зміна провідної модальності з ігрової на навчальну. Дитина починає поступово розуміти значимість своєї діяльності вчиться, яку оцінюють оточуючі, оскільки навчання є обов'язковою діяльністю, до якої дорослі ставляться з повагою [2].

Для дітей молодшого шкільного віку навчання є обов'язковою серйозною працею, яка вимагає певної організованості, дисципліни, вольових та інтелектуальних зусиль. Головним пріоритетом на цьому етапі є засвоєння знань. Психічний розвиток дитини відбувається відповідно до вимог оточуючих.

Одним з принципів молодшого школяра у сфері моральної свідомості є виникнення перших моральних позицій, які характеризуються у прагненні відстоювати власні принципи, при відсутності власної зацікавленості; висловленні критики на адресу дорослих при недотриманні ними моральних приписів; виникненні критичного ставлення до їх поведінки.

У цьому віковому періоді забезпечується перехід від емоційно – інтуїтивного реагування на новий рівень усвідомлення морального змісту ситуації, а саме розвиток когнітивних механізмів.

Цей період передбачає прийняття та розуміння основних моральних норм. При цьому поняттєве розкриття етичного змісту продовжує викликати утруднення. Молодші школярі переходять від первинних уявлень до усвідомлення людського життя як найвищої цінності. До кінця молодшого шкільного віку діти виявляють здатність не лише ставати на позицію іншого, але й розуміти його наміри та стани, тобто досягнутий рівень соціального пізнання дозволяє їм декодувати склад ситуації з моральної сторони, змістовий аспект якої має не стільки зовнішній, скільки глибинно психологічний характер. Таким чином, можна говорити про зміну логіки міркування і доведення.

У загальноосвітньому закладі учень здобуває нові знання, вміння та певний соціальний статус. З початком навчання змінюється спосіб життя дитини, її інтереси та цінності. Початкова школа розвиває у дітей інтерес до свого внутрішнього світу, закладає основи особистісного самовизначення, забезпечує дитину молодшого шкільного віку можливістю критично осмислювати і відбирати те, що пропонує соціум. У результаті такої співпраці вчителя та учня і вихованця відбувається перетворення соціального досвіду на якості особистості учня. Шкільна освіта міцно посіла провідне місце в процесах соціалізації і культурного розвитку підростаючого покоління [2,11].

У сучасній науковій літературі існує досить широкий набір визначень соціалізації, які різняться залежно від розуміння їхніми авторами сутності й структури особистості як психосоціогенної істоти. Більшість визначень цього поняття містить загальне положення про те, що сутність соціалізації полягає у засвоєнні індивідом соціального досвіду, але розуміння змісту цього досвіду, його структури, засобів і порядку засвоєння істотно відрізняються.

Соціалізація за Лимар Ю. – це: процес, в ході якого дитина поступово перетворюється на особистість, яка розуміє і саму себе і довкілля, набуває знань і

навичок, притаманних культурі, в якій він (або вона) народився; процес інтеграції індивіда у суспільство, у різноманітні типи соціальних спільнот (група, соціальні інститути, соціальна організація) шляхом засвоєння ним елементів культури, соціальних норм і цінностей, на основі яких формуються соціально-значущі риси особистості; процес розвитку людини як соціальної істоти, становлення її як особистості; процес засвоєння індивідом соціального досвіду, системи соціальних зв'язків і відносин [1].

Методами соціалізації дітей молодшого шкільного віку: бесіди, вправи, ігри, заняття, читання художніх творів, колізії морального змісту, етюди, ігрові вправи, «проживання» ситуацій, конкурси, колективні бесіди, розвиваючі ігри, ігрові вправи, методи організації діяльності, різні види ситуацій, інтелектуальні ігри (ігри-загадки, ігри з правилами) й творчі ігри (сюжетно-рольові, ігри-драматизації), організація морального досвіду, інтелектуальні тощо.

Методичні прийоми: психогімнастичні етюди, елементи психодрами, вільне тематичне малювання, пластилінографія, розв'язання проблемних ситуацій, релаксаційні вправи (з використанням віршів, записів звуків природи, релаксаційної музики) тощо.

Форми розвитку соціальної компетентності у дітей молодшого шкільного віку є: ігри-заняття (інтегровані), заняття-уроки, читання; розваги, конкурси, театралізована діяльність, екскурсії, спостереження за працею дорослих, цільові прогулянки тощо [2].

У своїй діяльності завдання соціалізації на практиці вчителя Нової української школи реалізують шляхом використання інтерактивних форм навчання: тематичне малювання, бесіди, дискусії, мозкові штурми, обговорення ситуацій, ділові та рольові ігри, робота в групах, в парах, анкетування, змагання, тренінги, вікторини, тощо.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Лимар Ю. М., Чекан Ю. М. Нові професійні ролі вчителя в умовах Нової української школи. *Інноваційна педагогіка* : зб. наук. праць. Одеса, 2019. Вип. 15. Т. 2. С. 82–85.
2. Матвієнко С. Методика формування у дошкільників соціальної компетентності : навч.-метод. посібник. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2012. 103 с.
3. Муляр Н. Особливості соціалізації учня початкової школи на уроках «Я у світі». *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2014. Вип. 10. С. 253–258. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apgnd_2014_10_42.